

34. Perjantaina 2 päivänä huhtikuuta 1993

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely:

1) Hallituksen kertomus valtiovarain hoidosta ja tilasta vuonna 1991 sekä valtiontilintarkastajain kertomus vuodelta 1991 819

Kertomukset n:ot 13 ja 14/1992 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 11

Toinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi käräjäoikeuden tuomareiden nimitysmenettelystä siirryttäessä yhtenäiseen alioikeuteen ”

Hallituksen esitys n:o 12
Lakivaliokunnan mietintö n:o 4

3) Ehdotukset laeiksi työturvallisuuslain sekä työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 249/1992 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 2

Ensimmäinen käsittely:

4) Ehdotukset laeiksi tuontimaksulain 4 §:n, elintarviketuotteiden valmisteverosta annetun lain 5 ja 9 §:n sekä ravintoravaverosta annetun lain 5 §:n muuttamisesta 820

Hallituksen esitys n:o 331/1992 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12

S.
5) Ehdotukset laeiksi kunnallisen virkaehtosopimuslain 3 ja 6 §:n ja kunnan viranhaltijain neuvotteluoikeudesta annetun lain muuttamisesta 820

S.

Hallituksen esitys n:o 14
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 6

6) Ehdotus laiksi yksityisten valtionapulaitosten toimiehtosopimuslain 2 ja 3 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 377/1992 vp
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 7

7) Ehdotus laiksi Pohjois-Suomessa annettavista sähkön hinnanalennuksista 823

Hallituksen esitys n:o 358/1992 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 9

Esitellään:

8) Hallituksen esitys n:o 21 laiksi nimilain muuttamisesta 829

9) Hallituksen esitys n:o 24 alusten rekisteröintiä koskevan lainsäädännön uudistamisesta ”

10) Ed. Rädyn ym. lakialoite n:o 10 laeiksi kunnallisvaalilain 44 §:n ja neuvoa-antavissa kunnallisissa kansanäänestyksissä noudatettavasta menettelystä annetun lain 2 §:n muuttamisesta ”

11) Ed. O. Ojalan ym. lakialoite n:o 11 laiksi työttömyysturvalain 14 §:n kumoamisesta 833

12) Ed. Jurvan ym. lakialoite n:o 13 laiksi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta ”

13) Ed. Rinteen lakialoite n:o 12 laiksi edustajanpalkkiosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

14) Ed. Kääriäisen ym. lakialoite n:o 14 laiksi väliaikaisesta poikkeuksesta edustajanpalkkiosta annettuun lakiin

15) Ed. Stenius-Kaukosen ym. lakialoite n:o 16 laiksi vuodelta 1993 kannettavasta lisätuloverosta

Pöydällepanoa varten esitellään:

16) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 8 hallituksen esityksestä laiksi rajavyöhykelain 5 ja 6 §:n muuttamisesta (HE 18)

17) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1 hallituksen esityksen johdosta laiksi opintotukilain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta (HE 13)

18) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksen johdosta laeiksi tekijänoikeuslain ja tekijänoikeuslain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen 2 momentin muuttamisesta (HE 211/1992 vp)

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Astala, Bell von, Heikkinen, Juhantalo, Kallis, Kankaanniemi, Laakso, Lahikainen, Lindqvist, Pelttari, Pokka, Roos T., Rönholm, Seppänen, Särkijärvi, Tennilä ja Viinanen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Lindqvist, Pokka ja Seppänen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Astala, virkatehtä-

S. vien vuoksi edustajat Kallis, Kankaanniemi, Laakso ja Särkijärvi sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat von Bell, Lahikainen, Pelttari, T. Roos, Rönholm, Seppänen, Tennilä ja Viinanen.

Uusi hallituksen esitys

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella viime maaliskuun 26 päivältä on eduskunnalle saapunut hallituksen esitys n:o 23, joka nyt on edustajille jaettu.

Eduskunnan pankkivaltuuston kertomus 1992

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että edustajille on jaettu eduskunnan pankkivaltuuston kertomus vuodelta 1992. Tämä kertomus on annettu talousvaliokunnalle, jonka valtiopäiväjärjestyksen 50 §:n 1 momentin ja eduskunnan työjärjestyksen 10 §:n 3 momentin mukaan tulee tutkia Suomen Pankin hallintoa ja tilaa.

Eduskunta päättäneen tehdä asiasta ilmoituksen talousvaliokunnalle.

Hyväksytään.

Erikoisvaliokuntien jäsenet

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten vapautusta pyytävät ed. Kauppinen talousvaliokunnan jäsenyydestä ja ed. O. Rehn ympäristövaliokunnan varajäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomuksia.

Anomuksiin suostutaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että edellä mainittujen valiokuntien täydennysvaalit toimitetaan keskiviikkona 14 päivänä huhtikuuta pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaaleja varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään mainittuna keskiviikkona kello 11.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:**1) Hallituksen kertomus valtiovarain hoidosta ja tilasta vuonna 1991 sekä valtiontilintarkastajain kertomus vuodelta 1991**

Ainoa käsittely

Kertomukset n:ot 13 ja 14/1992 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 11

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 11. Keskustelu asiasta julistettiin viime tiistain toisessa täysistunnossa päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. T. Roos ed. Lahti-Nuutilan kannattamana ehdottanut, että vastalauseeseen sisältyvä perustelulausuma hyväksytäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Mietinnön ponsi hyväksytään.

Ensimmäinen varapuhemies: Lopuksi päätetään perustelulausumaehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. T. Roosin ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 75 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 17. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi käräjäoikeuden tuomareiden nimitysmenettelystä siirryttäessä yhtenäiseen alioikeuteen

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 12

Lakivaliokunnan mietintö n:o 4

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 4. Ensinnä sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskoh-
taiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Aittomies: Rouva puhemies! En tee mitään muutosesityksiä, mutta haluan mainita eräästä asiasta tämän käräjätuomareiden nimitysmenettelyä koskevan lain yhteydessä. Nimittäin tuomioistuintuomareilla on lähes rajaton oikeus virassa pysymiseen 70 ikävuoteen saakka ja käytännössä on, tosin varsin harvoin, esiintynyt tapauksia, joissa tuomari ikänsä ja sairautensa vuoksi on lähes kykenemätön tehtäviinsä. Aikanaan eräässä kinkerikunnassa ollessani todistamassa asiasta päätuomari, joka ei nähnyt enää mitään, käsitteli vielä kansilehteä, kun auskultantit olivat jo valmiit antamaan asiasta päätöksen. Tämä on tietysti karrikointiesimerkki, mutta on lähdettävä siitä, että tuomareiden kelpoisuuteen henkisten ja ruumiillisten kykyjensä perusteella pitäisi kiinnittää enemmän huomiota kuin tänä päivänä. Meillä on korkeimmissakin viroissa esimerkkejä siitä, että joidenkin olisi pitänyt luopua hyvissä ajoin virastaan siihen verrattuna, mitä ovat sitten joutuneet tekemään.

Nimenomaan haluan korostaa sitä, että 70 vuoden ikäraja ja rajaton oikeus virassa pysymiseen ei saisi koskea sellaisia tuomareita, jotka sairaudesta tai jostakin muusta syystä johtuen eivät ole enää kelpoisia näin tärkeään tehtävään kuin tuomioistuintuomarin osalta on kysymys.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—10 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotukset laeiksi työturvallisuuslain sekä työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 249/1992 vp

Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 2

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 2. Ensinnä sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 6 ja 7 §, 18 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 43 a § ja sen edellä oleva väliotsikko sekä 49 §, voimaantulosään-
nös, johtolause ja nimike sekä

toisen lakiehdotuksen 4, 16 ja 21 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotukset laeiksi tuontimaksulain 4 §:n, elintarviketuotteiden valmisteverosta annetun lain 5 ja 9 §:n sekä ravintorasvaverosta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 331/1992 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotukset laeiksi kunnallisen virkaehtosopimuslain 3 ja 6 §:n ja kunnan viranhaltijain neuvotteluoikeudesta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 14

Hallintovaliokunnan mietintö n:o 6

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus laiksi yksityisten valtionapulaitosten toimiehtosopimuslain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 377/1992 vp

Hallintovaliokunnan mietintö n:o 7

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Muutama sana tästä toimiehtosopimuslain eräitten osien kumoamisasiasta. Tilannehan oli sellainen, että 1970-luvulla, kun olimme siirtyneet virkaehtosopimusjärjestelmään, valtionapua nauttivat yksiköt jäivät tuon järjestelmän ulkopuolelle ja itse asiassa muodostui erinomaisen herkullinen tilanne työntekijäjärjestöjen kannalta. Nimittäin jos sovittiin paikallisesti jostakin palkkojen korotuksesta, niin valtio tuli automaattisesti rahoittamaan tätä palkankorotusta, joten oltiin aika mukavalla työsopimus pohjaisella palkankorotuslinjalla.

Tässä varsin persoonallisessa tilanteessa valtiovarainministeriön palkkaosasto hermostui, että ei tällaista budjettivallan siirtojärjestelmää oikein voida hyväksyä, ja niin tapahtui eräänlainen sopimukseenpakottamistapaus eli luotiin vastoin järjestöjen näkemystä toimiehtosopimusjärjestelmä. Kun se oli tällainen vastentahtoinen järjestelmä, se edellytti aikoinansa 70-luvun loppupuolella vaikeutettua lainsäätämisyjärjestystä. Nyt kaikki on muuttunut, ja kun kaikki on muuttunut viimeistään tämän vuoden alusta lukien, niin nyt ollaan purkamassa tätä järjestelmää.

Arvoisa puhemies! Ongelma on vain siinä, millä tavalla tämä purkaminen tapahtuu. Henkilökohtainen näkemykseni on, että kun on tilanne se, että on pakotettu johonkin järjestelmään, siitä purkautumisen tulee tapahtua tyylikkäällä tavalla niin, että pystytään luomaan korvaava järjestely kohtuullisessa ajassa. Niinpä samalla kun toteamme, että tämä lainmuutos on sinänsä perusteltu ja asianmukainen, riitä on vain siitä, mikä on voimaantulon ajankohta.

Hallituksen piirissä näkyy suunnittelun, että voimaantulon ajankohta olisi 1.7. tänä vuonna. Sen sijaan sopimukset ovat voimassa tämän vuoden lokakuun loppuun saakka, jolloin tuntuisi varsin järkevältä, että voimaantulon ajankohta olisi 1.11. tänä vuonna. Opposition puolella lähdettiin valiokunnassa siitä, että nimenomaan näin tulisi menetellä ja sillä tavalla antaa aikaa kentälle hoitaa näitä asioita.

Nythän on vielä edelleen mahdollista, että voimassa olevat sopimukset saavat sellaisinaan

jatkoajan 1.11. tänä vuonna lukien, jolloin se merkitsi käytännössä sitä, että itse asiassa näitten sopimusten voimaolon kesken tulisi uusi järjestelmä voimaan, mutta se ei sinänsä haittaisi sen takia, että voitaisiin sopia asioitten järjestelystä 1.11.93 lukien.

Arvoisa puhemies! Näissä merkeissä aikanaan tullaan esittämään voimaantuloajankohtaa koskeva ehdotus.

Ed. R. A h o : Arvoisa puhemies! Kuten ed. Pulliainen kävi täällä toteamassa, hallitus esittää, että valtionosuusuudistuksen jälkeen laskennallista valtionosuutta ja harkinnanvaraista valtionapua saavat yhteisöt ja laitokset poistettaisiin lain piiristä. Tämän jälkeen lakia sovellettaisiin enää niihin yhteisöihin, jotka lain nojalla ovat oikeutettuja saamaan valtionapua palkkasuomenoihin.

Lainmuutos siirtää 330 yhteisöä ja näiden lähes 10 000 työntekijää toimiehtosopimusjärjestelmän ulkopuolelle yleisten työmarkkinoiden käytännön mukaisesti työsopimuslain ja työehtosopimuslain pohjalta tapahtuvaan menettelyyn. Muutos koskee valtaosaa yksityisistä valtionapulaistoksista. Muutos tuntuu epäilemättä loogiselta jatkolta valtionosuusuudistukselle, mutta se johtanee palvelussuhdeasioiden monimutkaistumiseen.

Nyt ei ole varmuutta siitä, miten yksittäiset laitokset vastaisuudessa järjestäytyvät ja hoitavat sopimustoimintansa. Lain voimaantuloa tulisi siksi lykätä, kuten ed. Pulliainen esitti, kunnes on selvinyt, miten sopimustoiminta jatkossa hoidetaan. Korvaavaa järjestelmää ei ole luotu, vaikka hallintovaliokunta sitä esitti valtionosuuslainsäädännön uudistuksen yhteydessä. Siirtymiseen varattu aika on lyhyt, sillä muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan heinäkuun alusta. Tämä aikataulu on liian nopea, ja uskon sen tuottavan suuria vaikeuksia. Valiokunnassa katsoimmekin, että voimaantuloa olisi tullut lykätä marraskuun alkuun, jolloin sopimukseton tila alkaa.

Lisäksi asiaa ei ole valmisteltu riittävässä yhteistyössä palkansaajajärjestöjen kanssa. Valtiovarainministeriö on tyytynyt vain järjestämään tiedotustilaisuuksia laitoksien edustajille, mutta sen sijaan henkilöstöjärjestöjä ei ole kuultu eikä osapuolten kesken ole vakavasti neuvoteltu. Sivistysvaliokunta on yksimielisesti todennut lausunnossaan, että valmistelu ei ole tapahtunut riittävässä yhteistyössä palkansaajajärjestöjen kanssa. Hallintovaliokunnan enemmistö ei

kuitenkaan ollut valmis mietintöön tätä merkittävään, vaan jättää asian silleen. Näin ollen valiokunta ei edellytä hallitukselta mitään, tyytyy vain mietinnössä hurskastelemaan toivomuksella, että valtiovarainministeriön tulee lupauksensa mukaisesti antaa ylimenokautena riittävää asiantuntija-apua toimiehtosopimuslain soveltamisalan ulkopuolelle siirtyville yhteisöille ja laitoksille. En usko toivomuksiin, ja siksi en voinut olla mukana valiokunnan kannanotossa, vaan mielipiteeni käy selville mietintöön liitetystä eriävässä mielipiteessä.

Ed. H a l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ainakin nyt sanoisiko asianosaisena on sellainen käsitys, että eduskunnan puolelta kannattaisi tässä suhteessa kiinnittää huomiota valtiovarainministeriön jo aikaisemmin antamiin lupauksiin, koska tällä hetkellä järjestäytymisprosessi on menossa täyttä vauhtia eteenpäin, mutta minun mielestäni tavalla, jota aikaisemmin ei ole edellytetty. Sen vuoksi, jos nyt valtiovarainministeri olisi paikalla, olisi erittäin mielenkiintoista kuulla, onko nimenomaan VM:n tahto se, että jopa tältä välimenokaudelta on sanottu, että raha ei riitä vanhoihin järjestelmiin ja että tämän vuoksi toivotaan nopeaa siirtymistä entisen STK:n leipiin.

Ed. Lindqvist merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunnassa kuultiin hyvin monia asiantuntijoita tämän asian käsittelyn yhteydessä, ja kyllä siinä varmasti kaikille tuli täysin selväksi se, että oleellisin asia lainmuutoksessa on se, että on luotu uusi valtionosuusjärjestelmä, jolla nämä harkinnanvaraista valtionapua saavat yhteisöt ja laitokset on tavallaan irrotettu tästä ohjausjärjestelmästä ja laskennallisen ja myös muun valtionosuuden saamisesta. Tällöin minusta on täysin selvää, että kun ei ole apuun perustuvaa ohjausjärjestelmää, liekanaru toimiehtosopimuksiin on syytä mahdollisimman nopeasti katkaista.

Tässähän on muistettava, että nämä yksityiset, harkinnanvaraisesti valtionapua saavat laitokset ja yhteisöt eivät jää ilmaan, vaan niihin ryhdytään soveltamaan tämän sopimuskauden jälkeen marraskuun alusta lukien yleistä työ-lainsäädäntöä. On tietysti täysin näiden laitos-

ten harkinnassa työnantajapuolella järjestäytyä ja myös työntekijäpuolella järjestäytyä niin kuin lainsäädäntö on. Ei tässä ole mitään ihmeellistä tapahtunut eikä tapahtumassa.

Voidaan myös tulkita niin, että nyt kun on selvää, että 1. heinäkuuta alkaen toimiehtosopimusten sitovuus päättyy, tämä itse asiassa panee niin työntekijäpuolelle kuin myös työnantaja-puolelle selvemmin painetta siihen, että nyt on aikaa muutama kuukausi järjestäytyä ja miettiä asia, ennen kuin uusia sopimuksia ryhdytään neuvottelemaan.

Ed. R ä t y (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunnassa asiantuntijat yksimielisesti kritisoivat sitä kiirettä, millä tämä laki on aikaansaatettu, mutta kukaan ei ollut eri mieltä siitä periaatteesta, mikä lakiin sisältyy, joten vihreät sivistysvaliokunnassa olivat yksimielisesti hallituksen esityksen takana, koska tähän ei liittynyt sen kaltaisia epäkohtia, mitä salissakin näkyy tuotavan esiin.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voin tältä osin yhtyä ed. Rädyn mielipiteeseen. Sivistysvaliokunnassa kuultiin todella asiantuntijoita, jotka eivät olleet ollenkaan lain sisällöstä eri mieltä. Ainoastaan menettelytapa ja lain käsittelyn vauhti heitä närkästytti. Siinä mielessä minusta kuitenkin on hyvä, että laki saadaan säädetyksi, että myös näillä on mahdollisuus jatkossa hoitaa asioitaan.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eihän tässä sisällöstä kiistaa ole ollutkaan hiventäkään, vaan kysymys on siitä, millä tavalla siirrytään tähän uuteen todellisuuteen. Siinä suhteessa ed. Korva käytti erittäin taitavan puheenvuoron. Sen puheenvuoron alkuosa nimenomaan oli erittäin taitava, koska se päätyi selvästi osoittamaan, että oikea voimaantulon ajankohta on 1.11. tänä vuonna. Puheenvuoronsa loppuosassa tosin ed. Korva lähti muille teille, mutta se annettakoon hänelle anteeksi.

Ed. U r p i l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin tämän puheenvuoron jo ed. Pulliaisen puheenvuoron jälkeen. Kun näitä kannanottoja on kuunnellut, ei voi kuin hämmästellä, miten vähätellään nimenomaan menettelytapoja, miten asioita valmistellaan ja hoidetaan.

Ed. A l a - H a r j a mainitsi, että kysymys on vain menettelytavasta. Minusta on todella hämmästyttävää, jos niin vähän annetaan arvoa sille, että yhdessä neuvotellen ja sovitellen työmarkkina-järjestöjen kanssa pyritäisiin löytämään ratkaisu, jota sovelletaan, ja hakemaan päämäärät ja tavoitteet, joihin pyritään. Nyt on tapahtunut juuri niin, että työntekijäjärjestöille ei annettu mitään mahdollisuutta olla mukana valmistelussa, vaan kaikki on tapahtunut niin, että heille on vain tiedotettu, miten asiassa tullaan menettelemään ja miten vanha järjestelmä tullaan purkamaan.

Arvoisa puhemies! Kiinnitän myös huomiota siihen, kun eduskunta vuosi sitten käsitteli valti-onosuusuudistusta, tuon uudistuksen yhteydessä hallintovaliokunta otti selvän kannan siitä, että ennen kuin tämä järjestelmä kaikin osin puretaan ja siirrytään uuteen tilanteen, tulisi olla korvaava järjestelmä voimassa.

Nyt on kulunut vuosi, sama valiokunta käsitteli tämän lakiesityksen, samat ihmiset, samat edustajat. Kuinka ollakaan, hallituspuolueiden edustajat ovat täysin unohtamassa sen, mitä he vuosi sitten olivat vaatimassa ja esittämässä. Minusta tämä on hämmästyttävää ja kuvaa hyvin sitä, miten voimakkaasti hallitus ja hallituksen eduskuntaryhmät ovat hyökkäämässä järjestäytynyttä työväenliikettä vastaan ja purkamassa mahdollisuuksia järjestäytyneeseen vaikuttamiseen suomalaisessa yhteiskunnassa tänä päivänä.

Ed. H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Tämä asia ei ole pelkästään työntekijäpuolelta ongelmallinen, vaan myös työnantajat ovat varsin pieniä. Vaikka itse edustan suurinta yksityistä opistoliikettä työnantajan ominaisuudessa tällä sektorilla, voin todeta, että meidänkin alaisemme opistot ovat olleet erittäin huolissaan siitä, että järjestelmä menee niin nopeasti lävitse, että esimerkiksi jo uusien eläkejärjestelmien oppiminen, niiden laittaminen käyntiin, uuden työnantajajärjestön löytäminen ja koko tämän systeemin läpikäyminen kaikessa rauhassa, ottaen vielä huomioon sen, mitä muutoin työmarkkinoilla tapahtuu, ei ole todellakaan yksinkertainen asia.

Toisekseen minulle on kyllä jäänyt sellainen mielikuva, että ehkä tässä ajetaankin jotain muuta takaa, kun työntekijäpuoli on ollut perinteisesti ihan muihin ammattiliittoihin järjestäytynyttä, kuin mitä nyt osoitetaan työnantajajärjestöjä, joihin pitäisi järjestäytyä.

Nyt on tietysti vapaa päätöksenteon hetki. Mutta lopputuloksena pitäisi syntyä työrauha, että ollaan neuvotteluosapuolia keskenään. Kyllä tässä on kai menossa jonkin näköinen uusjako luultavasti ihan valtiovarainministeriön toivomuksen mukaan.

Ed. Vähänäkki: Arvoisa puhemies! Ymmärrän hyvin sen, että esimerkiksi keskusta ei ole kiinnostunut näiden laitosten työntekijöiden edusta ja järjestäytymisestä semminkään. Mutta sitä ihmettelen, että keskusta ei edes työnantajia ajattele. Saamani tiedon mukaan nimenomaan nämä laitokset, jotka ovat kysymyksessä, ovat valtaosaltaan maatalousalan oppilaitoksia tai neuvontajärjestöjä. Luulisi, että edes se keskustaa olisi tässä asiassa kiinnostanut.

Ed. Korva: Arvoisa puhemies! Kyllä on todettava, että ed. Vähänäkki käyttää hieman asiatonta kieltä tämän asian yhteydessä. On täysin selvää, että kun keskustan edustajat hallintovaliokunnassa asiaa ovat käsitelleet, niin ei varmasti ole ollut mielessä minkäänlainen vastarinnan tekeminen ammatillista järjestäytymistointa ja työmarkkinatoimintaa kohtaan, vaan kyllä käytännön asiaperusteet ovat asian ratkaisseet, niin suhtautumisena näihin laitoksiin ja yhteisöihin työnantajina kuin myös suhtautumisena työntekijäpuolen järjestäytymisoikeuteen.

Korostan, että nyt tässä on selvästi annettu raamit sille, että nämä laitokset työnantajana järjestäytyvät ja myös yleinen työehtosopimus ja työlainsäädäntö on se, joka turvaa myös työntekijäpuolelle kaikki ne oikeudet, mitä heille kuuluu. On hyvin epäasiallista tässä yhteydessä ja yleensä muussakaan yhteydessä esittää sellaisia näkökantoja, että keskusta olisi jollakin tavalla systemaattisesti polkemassa tai murtamassa järjestäytyntä työehto- ja työsopimustointia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotus laiksi Pohjois-Suomessa annettavista sähkön hinnanalennuksista

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 358/1992 vp

Talousvaliokunnan mietintö n:o 9

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelu:

Ed. Louekoski: Rouva puhemies! Käsittävänä on hallituksen esitys, jolla ehdotetaan jatkettavaksi Pohjois-Suomen ja Oulujoen vesistöalueen sähkön hinnanalennusjärjestelmää. Valiokunta keskusteli asiasta jokseenkin perusteellisesti, kuten tämän kaltaisissa kysymyksissä tapana on, ja oli aivan yksimielinen siitä, että järjestelmää tuleekin jatkaa esitetyllä tavalla. Haluan tämän näin selvästi sanoa arvoisille kuulijoille siitä syystä, että asiasta on nyt levinnyt julkista sanaa myöten kovin ristiriitaista ja vääristettyä tietoa.

Kun hallitus esittää alennusta jatkettavaksi muodossa, joka merkitsee kilpailunrajoituksista annetun lain eräitten säännösten ohittamista, järjestelyä on pidettävä jossain määrin lainsäädännön kannalta erityislaatuksena. Tähän valiokuntakin kiinnitti huomiota.

Tämä erityinen alennuksen järjestämistapa näyttää kuitenkin välttämättömältä, kun halutaan jatkaa sellaista järjestelmää, jossa sähkön tukkumyyjät ovat sopineet alennusjärjestelmän jatkamisesta tavalla, joka on ristiriidassa kilpailulainsäädännön kanssa. Siinä suhteessa esityksessä ei ole mitään huomautettavaa.

Toinen seikka, johon hallituksen esityksessä valiokunta myös kiinnitti huomiota, on perustelujen se osa, jossa alennusjärjestelyjen perusteena pidetään korvausta maakunnalle sinne rakennetun vesivoiman aiheuttamista haitoista. Esimerkiksi Kemijoki Oy:n edustajat, joita valiokunta kuuli, olivat tätä nimenomaista perustelukohtaa kohtaan hyvin kriittisiä. He suoraan sanoivat, että tämä ei ole varsinainen perusta sähkön hinnanalennusten myöntämiselle, vaikka hallitus niin sanookin, koska yhtiöt ovat sopimusten ja lakien mukaan kaikki korvaukset aivan asiallisesti maksaneet. On luonnollista, että suurten vesivoimalaitosten rakentaminen pohjoisiin vesiin on muuttanut siellä jossain määrin luonnon olosuhteita, jokien virtauksia jnp. Mutta toisaalta sopijapuolena voimayhtiöt ovat ostaneet vesivoiman ja niille on rakentamisesta aiheutuneista haitoista määrätty aikanaan lakisääteiset korvaukset, jotka yhtiöt ovat maksaneet.

Jossain määrin erityislaatukselta tuntuu sellainen menettely, että aina silloin tällöin, muutami-

en vuosien välein, nostetaan jollakin perusteella uusi prosessi ja vaaditaan entisten korvausten lisäksi aina lisää. Tämän kaltainen menettely ei ole kovin hyvä sopimustapa, eikä siihen pitäisi lainsäädännön perusteluissakaan viitata. Tästä syystä valiokunta mietinnössään sanookin, samalla kun hallituksen esityksen materiaalin sisältö yksituumaisesti hyväksytään, että alennuksessa on kysymys tosiasiallisesti lähinnä aluepoliittisesta tuesta ja sitä halutaan näille alueille sähkön hinnanalennuksena myöntää. Minun mielestäni — tämä nyt lähinnä on henkilökohtainen kantani — yleensä pitäisi tämän kaltaisissa lakiesityksissä ja alennusasioissa mennä suoraan asiaan, jolloin kaikki turha poliittinen kiemurtelu voitaisiin välttää ja sellainen torailu, jota saadaan aikaan, kun keksitään sinänsä hyväksyttävälle asialle tekopeusteita.

Toistan vielä, että valiokunnan mietintö oli yksimielinen eikä tästä riitaa syntynyt, vaikka sitä ulkopuolelta hieman provosoitiinkin.

Ed. Pokka merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ymmärrä, jos valiokunta on aivan kritiikittömästi hyväksynyt sen Kemijoki Oy:n sanoman, että tämä on laki, jota ei pitäisi säätää, ja tämä ei perustu mihinkään. Sehän on yhtiösopimuksessa, joka 50-luvun alussa jo solmittiin. Kemijoki Oy vain on koko ajan halunnut päästä irti siitä velvoitteesta, joka selkeästi yhtiösopimukseen silloin kirjattiin ja jota se on vuosikymmenet yrittänyt olla noudattamatta. Aina on tarvittu poliitikkoja avuksi, jotta se on pysynyt omissa sanoissaan.

Minun mielestäni on kohtuutonta ryhtyä siten syyttämään, että on väärä lakiesitys, kun tällamoista lakiesitystä ei tänne olisi pitänyt oikeastaan tuodakaan. Sehän tuotiin vain sen takia, että katsottiin, että tilanne on kilpailulainsäädännön vastainen. Minä olen yrittänyt tutkia, eikä tämä ei ole minusta edes kilpailulainsäädännön vastainen, tämä on ihan turha lakiesitys. Hoitakoot yhtiöt omat asiansa ja pitääkööt sopimuksista kiinni! Siitä tässä on kysymys eikä mistään erityisestä aluepoliittisesta tuesta. Alennus on korvausta niistä menetyksistä ja haitoista, joista Lappi kärsii edelleenkin.

Sitä paitsi Kemijoki Oy on ostanut sähkönsä sieltä riistohintaan. Pohjois-Suomi on ollut siir-

tomaa, jota Kemijoki Oy, jonka pääkonttori on aivan jossain muualla kuin Rovaniemellä tai Oulussa, ja muut voimalaitosten pääkonttorit käyttävät hyväkseen. Siitä on kysymys eikä mistään muusta.

Oikeusministeri P o k k a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ukkola on ihan oikeassa, kun hän selosti asian taustaa. Vuonna 1953, kun Kemijoki Oy on perustettu, yhtiösopimukseen on kirjoitettu Pohjois-Suomen sähköalennusta koskeva kohta ja se on tarkoitettu pysyväksi korvaukseksi voimalaitosrakentamisen aiheuttamista haitoista ja vahingoista, joita muutoin ei voitu alueen asukkaille korvata. Itse asiassa Kemijoki-yhtiöhän aikanaan perustettiin kahteen kertaan. Alun perin sähkön hinnoittelua ja saantia koskeva kohta oli huomattavasti selkeämpi, kuin sitten erilaisten vaiheiden jälkeen, jolloin se tuli lopulliseen yhtiösopimukseen kirjatuksi.

Tätä sähköalennusta on sopimusten pohjalta määrävuotisesti hoidettu näihin päiviin asti. Siinä on ollut joka kerta ongelmia, ja siinä on tarvittu kyllä eduskunnan myötävaikutusta ja tukea, että näin on voitu jatkaa, koska aina tukkusähköpuoli eli Imatran Voima on lähtenyt siitä, että tämä alennus pitää poistaa. Tämä alennushan ei Lapin sen enempää kuin Oulujoen alueen asukkaiden sähkön hintaakaan sinänsä huomattavasti laske siitä, mitä maassa keskimäärin maksetaan, vaan se tuo Pohjois-Suomen sähkön hinnan maan keskitasolle.

Tässä ed. Ukkola myöskin oli oikeassa, että lakiesitys sinänsä on periaatteessa tarpeeton, koska on hyvin tulokannavarasta, onko kilpailuviraston kanta siitä, että asia on kilpailulain vastainen, ollenkaan oikea. Mutta hallitus ei halunnut ottaa sitä riskiä, että joku lähtee riitelemään tästä ja pyytämään kilpailuviraston ja myöhemmin valituselinten kannanottoja, vaan haluttiin tämä asia hoitaa kerralla kuntoon ja tehdä laki. Minustakin on paljon turvallisempaa, että tästä tehdään laki, kuin jäädä odottamaan erilaisia mahdollisia päätöksiä. Olen kyllä itsekkin siitä mieltä, että kilpailuvirasto tulkitse aika kummallisesti kilpailulakia. Ei kilpailulaki koske korvauksia eikä pysyviä asioita, jotka on hoidettu vuosikymmeniä sitten aiheutettujen vahinkojen korvaamiseksi. Eikä kysymys ole mistään aluepoliittisesta tuesta eikä aluepoliittisesta avustuksesta, vaan kohtuullisesta tavasta korvata tiettyjä vahinkoja, joita aikanaan on ihmi-

sille aiheutettu. Jotta tämä tulisi jatkossa pysyvällä tavalla järjestettyä, tämä lainsäädäntö hoitaa asian kuntoon, emmekä jää sen varaan, mitä mieltä kilpailuvirasto sattuu kulloinkin olemaan.

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sain talousvaliokunnan varajäsenenä asiakirjojen ja myös eräiden kokousten muodossa seurata asiaa ja osin osallistua sen valmisteluun valiokunnassa. Totesin siellä, että asian käsittely oli jollakin tavalla monessa suhteessa vaikeahkoa sen vuoksi, että lakiesityksen perusteluihin liittyy selvästi ensinnäkin suuria erimielisyyksiä sen suhteen, mistä tässä on kysymys, ja myös erityisesti sen suhteen, onko kilpailuviraston kanta todellakin oikea, että tästä täytyy tehdä laki. Joka tapauksessa on todettava, että valmisteluvaiheet huomioon ottaen pidän erittäin hyvänä tuloksena, että valiokunta päätyi lopulta yksimieliseen kannanottoon. Tässä suhteessa haluan mm. puheenjohtaja Louekoskelle antaa tunnustuksen, että hän tämän asian kaikista vaikeuksista huolimatta näin johdatti päätökseen.

Lakiesityksen keskeisin kohta on ilman muuta ainakin pohjoisen näkökulmasta täysin kristallinkirkas ja perusteltu. Erimielisyys, mikä valiokunnassakin tuli esille, oli se, onko sen lisäksi muita vahinkoja kuin ne, mitä vesilaki korvaa. On selvää, että kukaan ei kiistä sitä, ettei vesilain mukaisia korvauksia ole suoritettu. Mutta kun yhtiösopimuksessa on tietyt asiat määritelty aikoinaan ja nämä seurannaisvaikutukset ovat hyvin laajat näin suurissa säännöstelyissä, niin kyllä tässä on myös hyvin selvä perusteita lainsäädännön asiapohja hyväksyä. Tulokoon se tässä tapauksessa vaikka aluepoliittisena tukena, jos niin joku haluaa.

Ed. R a s k (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Louekoski totesi puheenvuorossaan, että tämän asian nosto esille aina silloin tällöin on epämiellyttävää ja turhauttavaakin. Näin Lapin ihmisenä täytyy todeta, että näin todellakin on. Se on myös Lapin yksityisten kuluttajien kannalta hyvin epämiellyttävää. Täsähän on kysymys kilowattitunnin hinnan 3 pennin korotuksesta, jos Lapin sähköalennus olisi poistettu.

Kun puhutaan pysyvistä haitoista, niin kyllä tietysti selvä asia on, että peruuttamattomasti luontoa siellä muutetaan. Tälläkin hetkellä, vaikka tätä asiaa on käsitelty jo hyvin pitkään,

niin Kurkiaskan voimalaitos valmistui tänä vuonna ja Matarakoskea siellä rakennetaan eli koko ajan tapahtuu jotakin.

Tässä yhteydessä on hyvä todeta, että Lappi on omavarainen sähkön suhteen. Lapissa tuotetaan yli 5 terawattituntia sähköä ja käytetään 3,8 terawattituntia. Sekin on todettava, että Kemijoki Oy sai viime vuonna suurista sateista johtuen todella ennätysmäärän sähköä aikaiseksi. On hyvä asia, että tämä sähkölaki, Lapin alennuslaki, nyt hyväksytään. Siitä parhaat kiitokset ed. Louekosken johtamalle talousvaliokunnalle, joka sai pohjoisen lehdistössä kiuksallista huomiota tavalla, joka ei ollut oikeudenmukainen.

Ed. A p u k k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sinänsä on hyvä, että tämä laki on saatu aikaiseksi, niin kuin täällä monella suulla on jo todistettu. Eihän laki vielä ole valmis, mutta mietintö joka tapauksessa ja ilmeisesti kohta lakikin.

Siitä huolimatta ainakin minä tuossa mietinnössä vierastan paria kohtaa. Ne ovat nimenomaan ne kohdat, joissa sanotaan, että Kemijoki Oy on korvannut kaiken. Totta kai se on korvannut lakiin perustuvat aineelliset menetykset ja vahingot esimerkiksi rannanomistajille, mutta tämän joen vaikutuspiirissä asuu paljon sellaisiakin ihmisiä, joille varmasti on tapahtunut tiettyjä menetyksiä, kun joen käyttötarkoitusta on muutettu, eikä niitä ole kenellekään korvattu. Korvauksista on nimenomaan sovittu silloin, kun yhtiösopimus on hyväksytty, siten että kun joen käyttötarkoitusta muutetaan ja siitä aiheutuu asukkaille tiettyjä menetyksiä, vaihdetaan asia toiseen: Siinä on sovittu, että annetaan vaihdossa korvauksena tietty etu.

Mielestäni silloin, kun tämä asia sekoitetaan aluepolitiikkaan, ei olla aivan oikeilla reiteillä, koska jos siitä puhutaan vain aluepoliittisena tukena, niin jonakin päivänä, kun meillä tarkastellaan aluepolitiikkaa, tehdään siihen mahdollisia muutoksia, tämä saattaa mennä mukana. Missään tapauksessa ei ole aluepoliittisesta tuesta kysymys vaan nimenomaan niiden haittojen korvaamisesta, joita jokien rakentamisesta on aiheutunut.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ukkola ehti vaatia, että menetykset ja haitat korvataan. Minusta niissä ei paljon korvaamista ole. Mutta sen sijaan perus-

teita laille on todella olemassa, niin kuin ministeri Pokka ehti todeta. Erikoisesti minusta tässä merkityksellistä on, toisin kuin ent. ministeri ja nykyinen kansanedustaja Louekoski totesi, se että koko Kemijoen vesistöalueen rakentaminen jatkuu edelleen sivujokien osalta, niin kuin ed. Rask ehti todeta. Toisin sanoen on kysymys hyvin pitkälle aikavälille ajoittuvista ympäristöhaitoista, joita syntyy siitä, että vesivoimaa kahlehditaan voimalaitoksiin. Ja sillä tavalla syntyy kestävä peruste, joka ulottuu hyvin pitkälle aikavälille, nyt jo 50-luvulta tähän aikaan ja tästä kymmeniä vuosia eteenpäin. Siten tämä on kestävällä pohjalla eikä aluepoliittisella pohjalla, niin kuin ed. Apukka ehti myös todeta.

Ed. Näsi: Arvoisa puhemies! Eduskunta käsittelee tänään hallituksen esitystä laiksi Pohjois-Suomessa annettavista sähkön hinnaanaleksista. Ilmoitan heti aluksi kannattavani hallituksen esityksen hyväksymistä. Hallituksen esityshän on hyvä, oikeudenmukainen, kohtuullinen ja historiallisesti totuus pohjainen nimenomaan Pohjois-Suomen väestön kannalta asiaa arvioiden. Ministeri Tuomisto, KTM:n asiaa valmistelleet virkamiehet ja koko maan hallitus ansaitsevat Pohjois-Suomen puolesta varaukset-toman kiitoksen tästä lakiesityksestä.

Sitä vastoin käsittelyn pohjana oleva talousvaliokunnan mietintö n:o 9 ei sanamuotonsa puolesta ole kaikilta osin sopusoinnussa hallituksen ehdotuksen linjan kanssa. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan alennusten antaminen on korvausta vesivoiman rakentamisen aiheuttamista haitoista, ja tämähän on hyvin vanha oikeus Pohjois-Suomen kannalta. Valiokunta sitä vastoin puolestaan toteaa mietinnössään: "Alennuksia onkin tosiasiallisesti pidettävä lähinnä aluepoliittisena tukena." Edelleen valiokunta jatkaa: "Alennukset ovat tällaisena tilapäinen järjestely." Siis todella tulevaisuutta ajatellen vaarallista tekstiä. Arvoisa puhemies! Valiokunnan tekemät mainitut lisäykset ovat oikeuden, kohtuuden ja mielestäni myös totuuden vastaisia. Perustelen väitteitäni seuraavilla tosiasioilla:

Vuonna 1953 valtioneuvosto hyväksyi Kemijoki Oy:n perustamisasiakirjat ja yhtiösopimuksen. Yhtiösopimukseen kirjattiin tällöin selkeästi Lapin läänin erityisasema Kemijoki Oy:n tuottaman energian saannissa ja hintaan nähden. Yhtiösopimuksen 1. kohta toteaa: "Voimalaitoksiensa kehittämästä sähkövoimasta yhtiö varaa kulloinkin tarpeellisen määrän Lapin läänin

voiman tarpeen järkipäraseen tyydyttämiseen." 2. kohdassa jatketaan: "Huomioon ottaen Lapin läänin voiman tarpeen tyydyttämisen valtio kuitenkin käyttää -". Sitten selitetään, miten valtio lopun käyttää, mikä Lapilta jää. Edelleen yhtiösopimuksen 3. kohdassa todetaan: "Sen sähkövoiman, jota ei myydä 2. kohdassa sanotulla tavalla, yhtiö myy Imatran Voima Oy:lle, joka puolestaan sitoutuu sen ostamaan kohtuulliseen käypään hintaan siirrettäväksi yleiseen kulutukseen huomioon ottaen Lapin läänin ja Kemijoki Oy:n osakkaiden suosituimmuusaseman tämän voiman saantiin nähden. Edellä 1. kohdassa tarkoitettun voiman hinnoittelussa pyritään ottamaan huomioon läänin erityisolosuhteet." Siis varsin selkeää tekstiä. Tämä oli nimenomaan yhtiösopimuksesta luettua.

Vuonna 1979 kävi ns. karvalakkilähetystö Helsingissä. Asiana olivat Kemijoen patoamisesta aiheutuneet haitat ja niiden korvaukset. Tuloksena tällöin olikin, että lähes 30 vuotta jatkunut surkukupaisa oikeusprosessi saatiin päätökseen ja vahingot korvattiin yksityisille kansalaisille ja yhteisöille.

Karvalakkilähetystön toimenpiteiden ansioista tehtiin vuonna 1983 valtioneuvoston päätös Lapin sähkön hintaa koskevista valtion toimenpiteistä. Päätöksessä todetaan: "Kemijoen rakentamisen haittojen korvaamiseksi Kemijoki Oy:n yhtiösopimuksen mukaisesti ja Lapin sähkölaitosten korkeiden jakelukustannusten alenemiseksi sekä pysyvän hyödyn aikaansaamiseksi alueen väestölle ryhdytään jäljempänä mainittuihin toimenpiteisiin. Tavoitteena on, ettei sähkön hinta Lapissa ylittäisi maan keskimääräistä sähkön hintaa ja että sähkön hinnan erot Lapin eri laitosten alueilla tasoituisivat."

Valtioneuvosto korotti edellä mainituilla perusteilla 5.5.1983 Lapin alennuksen 15 prosenttiin, ja Lapin läänissä toimiville jakelulaitoksille varattiin mahdollisuus ostaa Kemijoki Oy:n tuottamaa sähköä ns. kohtuullisen käypään hintaan yhteensä enintään puolet valtion kulloisestakin osakassähköosuudesta. Tuolloin todettiin ja sovittiin päätöksen olevan voimassa vuoden 1992 loppuun saakka.

Viime vuoden aikana Pohjois-Suomi, siis Pohjois-Pohjanmaa ja Lappi, sekä kauppa- ja teollisuusministeriö ovat neuvotelleet alennusedon jatkamisesta siten, että Lapin alennus 15 prosenttia jatkuu kiinteiden maksujen osalta kymmenen vuotta ja Lapin läänissä toimivilla jakelulaitoksilla on mahdollisuus ostaa Kemijoki Oy:n tuottamaa sähköä ns. kohtuullisen käy-

pään hintaan valtion kulloistakin osakassähkö-osuutta vastaava määrä.

Edellä todettuun perustuen katson, että koska alennuksen antamiseen johtaneissa Lapin erityisolosuhteissa ei ole tapahtunut oleellisia muutoksia, on Lapin läänissä toimivilla jakelulaitoksilla yksiselitteisen selkeä, yhtiön perustamiseen ja yhtiösopimukseen perustuva moraalinen ja juridinen oikeus saada Kemijoki Oy:n tuottamaa energiaa erityisehdoin ja erityishintaan. Tällä perusteella katson, että Lapin sähkön hinnanalennusta tulee jatkaa sekä hyväksyä tätä tarkoittava hallituksen lakiesitys. Talousvaliokunnan keksimät ja selostamani lisäykset sitä vastoin joutavat mielestäni roskakoriin.

Arvoisa puhemies! Siltä varalta, että salissa joku vielä epäilee nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen perusteluja ja asian oikeutusta, mainitsen vielä pari lisädokumenttia.

Ensinnäkin: Mikä on Kemijoen vesivoiman hyöty koko maan kansantaloudelle? Kemijoki Oy tuotti vuonna 1992 noin 4,7 terawattituntia sähköä valtakunnan verkkoon. Rahaksi muunnettuna 25 pennin kilowattituntihinnalla energian arvo oli lähes 1,2 miljardia markkaa. Lappi ja Kemijoki tukevat siis kansantaloutta ja maan energiahuoltoa runsaalla miljardilla markalla vuodessa. Lisäksi on syytä huomata, että Kemijoen tuottama sähkö on erittäin arvokasta ja energiahuollon kannalta välttämätöntä perusvoimaa täydentävää säätövoimaa.

Toinen kysymys: Mikä on Pohjois-Suomen vesivoiman siirtohyöty kansantaloudelle? Kemijoki OY:n ja Oulujoki Oy:n tuottama maan paras säätövoima myydään ydinvoiman säätövoimatehoksi Imatran Voima Oy:lle murto-osalla sen todellisesta arvosta. Tulonsiirto on laskutavasta riippuen noin miljardi markkaa vuodessa. Pohjois-Suomen kunnat ja maakuntaliitot ovatkin vuosikymmeniä kiistelleet jokiyhtiöiden kanssa siitä, minkä arvoista tuotettu säätövoimasähkö on. Vuonna 1991 Kemijoki Oy myi tuottamansa sähkön omakustannushintaan eli 7,6 pennillä kilowattitunnilta. Tuotantokustannus oli halpa, koska yhtiön vanhat vesivoimalat ovat loppuun poistettuja ja inflaatio on syönyt velat. Kerran rakennetun vesivoiman käyttökustannukset ovat pienet. Vain verotus voi nostaa merkittävästi tuotantokustannuksia tulevaisuudessa.

Mikäli Kemijoki olisi myynyt sähkönsä Vuotos-työryhmän kannattavuuslaskelmissaan käyttämään hintaan 24,5 pennillä kilowattitun-

nilta, olisi myyntituloa kertynyt 907 miljoonaa markkaa. Kemijoki Oy sai kuitenkin myyntituloja sanottuna vuonna vain 280 miljoonaa markkaa 7,6 pennin kilowattituntihinnalla, joten tulon lisäys olisi ollut huikeat 627 miljoonaa markkaa. Tämä 627 miljoonan markan tulon menetys kohdistui pääosin valtioon, joka omistaa 78,6 prosenttia Kemijoki Oy:n raho-osakkeista, Imatran Voima Oy omistaa yhtiöstä ainoastaan 16 prosenttia. Hyöty siirtyi siis pääosin Imatran Voima Oy:lle, joka sai ostaa Kemijoki Oy:n sähköstä 78 prosenttia eli 2,9 terawattituntia. Vuotos-toimikunnan käyttämällä säätösähkön hinnalla laskettuna, siis sillä hinnalla, jolla tämä sali päätti rakennuttaa Vuotoksen altaan, Imatran Voima Oy hyötyy Kemijoki-sähköstä lähes 500 miljoonaa markkaa joka vuosi.

Kunnallisveroja 17 pennin äyrin hinnalla laskettuna tuosta summasta olisivat Lapin läänin kunnat saaneet yli 100 miljoonaa markkaa vuodessa. Nyt kunnallisveroja Kemijoki Oy maksaa säännönmukaisen riitelyn jälkeen vain noin runsaat 20 miljoonaa markkaa vuodessa.

Kysymyksessä on siis jättiläismäinen tulonsiirto Pohjois-Suomesta etelään ja koko kansantaloudelle. Mielestäni valtio voisi määritellä omistamansa Kemijoki Oy:n sähkön hinnan todellista säätösähkön hintatasoa ja käyttöä vastaavaksi, ellei muuten, niin hinnanmäärittelyhän voisi tapahtua julkisella huutokaupalla tai tulevaisuudessa sähköpörssin kautta, kuten Englannissa tehdään. Tällöin myös alueen kunnat saisivat oman vero-osuutensa näytetystä todellisesta yhtiön voitosta.

Arvoisa puhemies! Lopetan toteamalla, että kuiva totuus on usein tarua ihmeellisempi. Tämä lähinnä valiokunnalle tiedoksi ja eduskunnan pöytäkirjaan ylöspantavaksi ilmeisesti tämän asian tulevia käsittelyjä silmälläpitäen.

Kannatan hallituksen esityksen hyväksymistä.

Ed. R a s k (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Näsi puhui kuivasta totuudesta, totuuden nimessä täytyy mären totuuden tulla esille: luvut, jotka ed. Näsi toi esille Kemijoen tuottamasta sähköstä viime vuonna, ovat toki totta, mutta niin voimakasta vesivoiman tuotto ei kuitenkaan ole, vaan keskimäärin Kemijoen tuottama sähkö on 3,8 terawattituntia. Ennätysvoimakas sähkön tuottohan johtui viime kesästä, jolloin kolmen kuukauden ajan Lapissa satoi, ja näin märkää ei mis-

sään vaiheessa toivoisi uudelleen tulevan. Muuten hänen esittämänsä perustelut olivat hyviä ja asiallisia.

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! En halua vaivata eduskuntaa kovin pitkään, mutta etenkin ed. Näsin puheenvuoron jälkeen, jossa tuotiin ne luvut ja tosiasiat esille, jotka asiaan liittyvät, tosiasia on, että te eteläsuomalaiset olette saaneet hyötyä vuosikymmenet siitä asiasta, että Pohjois-Suomen joet on valjastettu ja jokien jauhama sähkö on myyty omakustannushintaan, joskus alle omakustannushinnan, Imatran Voimalle, joka on saanut siitä voiton ja hyödyn itselleen ja myynyt sen edelleen sähkönjakeluyhtiöille ja teille kuluttajille Etelä-Suomessa normaalia halvempaan hintaan, koska sen ei ole tarvinnut maksaa siitä Kemijoki OY:lle käypää hintaa vaan ainoastaan omakustannushinta.

Sama asia on ollut vuosikymmenet myös Oulujoessa, joka myös on tuhottu ja pilattu. Tuhoutuminen ja pilaantuminen ovat koko ajan olemassa, ja sen takia yhtiösopimuksessa on jatkuvana korvaus menetetyistä tuhosta, jota ei koskaan saada takaisin. Se ei ole mitään aluepolitiikkaa. Tämän minä haluaisin erittäin painokkaasti tuoda esille.

Kysymys on ollut koko ajan samasta asiasta, jota rikkaat läntiset teollisuusmaat ovat harjoittaneet kehitysmaita kohtaan: kolonialismia, riistoa, alueen omien voimavarojen hyväksikäyttöä. Sitten ne, jotka ovat käyttäneet hyväksi, eli vesivoimayhtiöt ovat koko ajan vuosikymmenet yrittäneet poliitikkojen tuella päästä eroon omasta vastuustaan ja omasta velvollisuudestaan. Olen edelleenkin sitä mieltä, että periaatteessa lakia ei olisi tarvinnut laatia, mutta pakokohan se oli, koska vesivoimayhtiöt ovat sellaisia paukapäitä, ovat olleet ja ovat edelleenkin. Ei niitä miksiäkään muuta.

Toinen Pohjois-Suomen riiston malli vesivoimayhtiöillä on ollut se, että ne ovat fuusioituneet aikoinaan Imatran Voimaan tai ovat panneet pääkonttorinsa Helsinkiin, ja minne maksetaan veroja? Tietenkin sinne, missä pääkonttori on, eli verotkin ovat tulleet Helsinkiin ja eteläsuomalaisten hyödyksi. Eivät edes pääkonttorin verot ole tulleet paikallisille asukkaille, Pohjois-Suomen kunnille, hyödyttämään kuntien taloutta, ja sitten vielä kehtaavat itkeä. Hävetkööt koko voimalaitosyhtiöt!

Ed. L o u e k o s k i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Sitä kun oikein hehkuttaa,

niin tästäkin asiasta kummallisia piirteitä esille saa. Imatran Voima omistaa Imatralla voimalaitoksen, mutta ei siitä Imatran seudun asukkaille mitään erityisiä korvauksia makseta. Kyllä se Vuoksi on mennyt näiden voimalaitosten takia aivan toisenlaiseen kuntoon, kuin jos se olisi luonnontilassa. Minusta sellainen asian esittäminen, että voimalaitosrakentaminen on jonkinlainen Lapin riistämisen muoto, on hyvin eriskummallista. Voimalaitoksia on rakennettava sinne, missä on siihen sopivia vesistöjä. Nyt kun tämä hinnanalennus sinänsä on riidaton asia, minusta tämä keskustelu, joka nyt on saamassa tällaisen Lappi — muu Suomi-ottelun sävyn, menee ihan hakoille ja sivuraiteille.

Ed. R e n k o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Entinen ministeri, kansanedustaja Louekoski hyvin tietää, että silloin kun pohjoisen tällaisiin omantunnon asioihin puututaan, tämä on melkein meille omantunnon asia, me kyllä sen viimeistä karvaa myöten otamme itsellemme selväksi, että seistään sen takana. Tämä on myös Oulujoki Oy:tä koskeva ja Kemijokea, tämä on yhteinen asia Oulun ja Lapin lääneille.

Mutta sitä minä en ymmärrä, että puheenjohtaja on veivannut asiaa ehkä kompromissin nimissä. Minä en tunne tarkkaan sen valiokunnan käsittelyä, mutta pohjoisen lehdissä oli hyvin hätäännyttäviä kirjoituksia. Ehkä se aluepoliittinen tuki kompromissin nimissä sinne on piilotettu. Mutta jos se on signaali siihen suuntaan, että tämä poistetaan aluepolitiikan varjolla, niin sitä me emme tule koskaan hyväksymään niin kauan kuin pohjoisessa ihmisiä on.

Vaatimus on päinvastainen meillä: Kun kansainväliset sopimukset ympäristötuhojen osalta ovat menossa siihen suuntaan, että jokainen hoitaa aiheuttamansa vauriot ja jätteet, siis omakustannusrasitteella, niin sitäkin taustaa vasten tämä meidän vaatimuksemme on oikeudenmukainen. Kiitän vain siitä, että valiokunnan mietintö kuitenkin on tullut yksimielisenä. Sehän on tietenkin upeaa. Lehtikirjoitukset jo pelottivat, että näin ei tapahdu, joten siitä minä välillä kiitän. Mutta tämä sota tulee jatkumaan, ja olemme myös kovasti vaatimassa sitä, että näiden pääkonttorien verotuloista osa kuuluu Pohjois-Suomen kunnille.

Näitä ed. Näsin laskelmia olisi hyvin mielenkiintoista tehdä pitkällä aikajännevälillä, montako miljardia on se tulonsiirto, mikä Pohjois-

Suomen luonnonvarojen hyväksikäytöllä on saatu aikaan voimayhtiöiden kautta Etelä-Suomen kuluttajille. Tätä oikeudenmukaisuutta me tässä peräänkuulutamme.

Ed. K o r v a : Arvoisa puhemies! Tämä asia on asiasisällön osalta saamassa hyvän päätöksen, ja sen vuoksi varmaankin on syytä hieman viileämmin katsella näitä muita keskusteluja, mitä tähän asiaan nyt liittyy. Kuitenkin ed. Louekoskelle haluaisin sen todeta, kun hän vertasi esimerkiksi Imatrankosken valjastamista ja Imatran Voiman kysymystä mm. Kemijoen valjastamiseen ja Kemijoki Osakeyhtiön kysymyksen, että kyllä siinä on se oleellinen ero, että samalla kun Imatran Voima käyttää edullista vesivoimaa Imatran alueella ja Etelä-Suomen väestökeskuksissa, tämä yhtiö käyttää siitä saamansa taloudellisen edun muuhun voimantuotantoon samalla alueella. Sen sijaan Kemijoki Osakeyhtiön kysymys on siinä suhteessa täysin erilainen asia, että sieltä todellakin tämä arvokas säästövoima pääasiassa on vuosikymmenet siirretty Imatran Voiman kautta muuhun käyttöön, ja tämä tietysti tekee näistä kahdesta asiasta hyvin erilaiset.

Ed. Seppänen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R a s k : Arvoisa puhemies! Ed. Rengolle haluan todeta siitä kirjoittelusta, mitä pohjoisen lehdistä oli, että pääsääntöisesti se ei ollut aluepoliittista vaan hyviin pitkälle puoluepoliittista kirjoittelua, jossa haluttiin antaa ymmärtää, että sosialidemokraatit ja kokoomus ovat poistamassa tätä Lapin sähköalennusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

lakivaliokuntaan:

8) Hallituksen esitys n:o 21 laiksi nimilain muuttamisesta

liikennevaliokuntaan:

9) Hallituksen esitys n:o 24 alusten rekisteröintiä koskevan lainsäädännön uudistamisesta

10) Ed. Rädyn ym. lakialoite n:o 10 laeiksi kunnallisvaalilain 44 §:n ja neuvoa-antavissa kunnallisissa kansanäänestyksissä noudatettavasta menettelystä annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. R ä t y : Arvoisa puhemies! Näin kun kevät tulee, niin opposition edustajat ovat ryhtyneet tekemään lakialoitteita, ja tämän lakialoitteen asia varmasti on ollut hyvin kauan esillä eduskunnassa. Tämä on eräs hyvin konkreettinen säästölaki, jota varmasti kannattavat kaikki tässä salissa niin, että eduskuntavaalit ja kunnallisvaalit yhdistettäisiin samalle päivälle ja samassa yhteydessä voitaisiin suorittaa myös kansanäänestyksiä niin kunnallisella kuin valtakunnallisella tasolla. (Ed. Kekkonen: Entä jos eduskunta hajotetaan?) Eräs keskeisimpiä asioita esimerkiksi ydinvoiman suhteen on, että seuraavissa eduskuntavaaleissa voitaisiin samalla kysyä kaikkien äänestäjien mielipidettä, kuka kannattaa ydinvoimaa ja kuka ei. Kuntatasolla esimerkiksi eduskuntavaalien, kunnallisvaalien ja presidentinvaalien järjestäminen tulee äärettömän kalliiksi. — Kun ed. Kekkonen esittää, että eduskunta voi hajota, kyllä todennäköistä on, että eduskunta hajoaa erittäin harvoin. Todennäköisesti tämäkään eduskunta ei tule hajoamaan, mahdollisesti hallitus, mutta ei eduskunta. Toisin sanoen vetoaminen siihen, että näitä ei voitaisi yhdistää, ei mielestäni enää tänä päivänä pidä paikkaansa. Kyllä eduskunnan hajoittaminen on sen verran monimutkainen kysymys, että se vaatii jo aikamoisen katastrofin tähän maahan, vaikka tietysti tällä menolla tämäkin saattaa olla mahdollista.

Tässä on siis laki kunnallisvaalilain 44 §:n muuttamisesta, mikä tarkoittaa sitä, että kunnallisvaalit toimitetaan äänestysalueilla samana ajankohtana kuin on säädetty kansanedustajain vaaleista annetun lain 46 §:ssä.

Samassa esityksessä on toinen laki neuvoantavissa kunnallisissa kansanäänestyksissä noudatettavasta menettelystä annetun lain 2 §:n muuttamisesta, joka konkreettisesti on siis sitä, että kansanäänestys toimitetaan kunnanvaltuuston määräämänä ajankohtana. Äänestystä ei kuitenkaan voida määrätä toimitettavaksi uudenvuodenaattona tai uudenvuodenpäivänä, loppiaisena, ensimmäisenä pääsiäispäivänä, vapunaattona tai vapunpäivänä, helluntaipäivänä, itsenäisyyspäivänä taikka jouluaattona tai ensimmäisenä tai toisena joulupäivänä.

Lakialoitteen allekirjoittajina ovat edustajat Rätty, Paloheimo, Pykäläinen, Nikula, Luukkainen, Rask, Mäkipää ja Törnqvist.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Aloin jo epäillä, ketkä tämän ovat allekirjoittaneet. Ihmettelen, minkä vuoksi niin älykäs kansanedustaja kuin ed. Mäkipää on sortunut vihreiden joukkoon tässä asiassa.

Ed. Kekkonen jo huusi sivusta tähän asiaan. Tämä on vähän samanlainen systeemi kuin laitettaisiin sellaiset rattaat yhteen, joissa toisessa on 11 hammasta ja toisessa 10 hammasta. Toisin sanoen eduskuntavaalien ja kunnallisvaalien synkroni saattaisi hyvinkin helposti rikkoutua ja taas pitäisi tehdä uusia lakeja.

Mutta jo eduskuntavaalien ja kunnallisvaalien poliittinen pohja on kokonaan erilainen. Eduskuntavaaleissa toimitaan enemmän puoluepoliittisella pohjalla ja varmasti tulevaisuudessaakin, kun taas kunnallisvaaleissa kysymys on enemmänkin henkilökysymyksistä. Tämä ei tietysti sellaisenaan ole este, mutta näiden vaalien erilainen pohja kuitenkin mielestäni vaikuttaa niin, että niitä ei pidä missään tapauksessa sotkea toisiinsa. Kun väitetään, että näissä säästetään jotakin, niin on kyllä aika pientä, mikä näissä asioissa säästetään.

Esimerkiksi kunnallisvaalien yhteydessä on hyvin tärkeätä suorittaa kansanäänestys joskus, jos on tarpeen, kunnalliselämää koskettavista asioista. Siihen suuntaan pitäisi tietysti edetä kuten Sveitsissä hyvin pitkälti. Valtiollisten vaalien yhteydessä tietysti voitaisiin tarpeen mukaan suorittaa toisen tyyppisiä kansanäänestyksiä.

Näiden yhteensovittamisessa en näe mitään järkeä, koska niiden poliittinen tausta ja pohja on niin kovin erilainen. Käytännön syyt, kuten ed. Kekkonen sopivasti välihuudossaan totesi, romuttavat tämän järjestelmän tulevaisuudessa täysin.

Ed. S-L. Anttila: Arvoisa puhemies! En olisi ihan suoralta kädeltä suinkaan tyrmäämässä ed. Rädyn lakialoitetta, koska erityisesti viime kuukausina olen itse pohtinut sitä, että kun meillä on tietty eri aikataulu kunnallisvaaleilla, jotka pitkälti ovat toki paikallisvaalit, ja eduskuntavaaleilla, on kai avoimesti myönnettävä, että jatkuva vaalikierre ei ole välttämättä mikään hyvä asia sen vuoksi, että se vaikeuttaa päätöksentekoa, mutta on se myös ehdokkaille aikamoinen haaste todella. Siinä on korkeintaan vajaan kahden vuoden työputki ja sitten tulee taas vaalit väliin. Kyllä tätä asiaa varmasti kannattaisi vakavasti harkita säästösyistä, mutta myös siitä syystä, että hyvin monessa muussa maassa niin tapahtuu, että järjestetään vaalit yhtä aikaa.

Ed. Rätty: Arvoisa puhemies! Sanoisin ed. Aittoniemelle: äärettömän vanhanaikaista ajattelua. Tänä päivänä jokainen sivistynyt ihminen, joka aktiivisesti seuraa politiikkaa, yhteiskunnallisia asioita, osaa vaaliuurnalla valita edustajansa eduskuntaan ja osaa myös tehdä valinnan paikallistasolla kunnallisvaaleissa kunnanvaltuustoon. Minun mielestäni kahden rastin vetäminen samaan lappuun ei varmaan tuota päänsäivä.

Mitä tulee äänestysaktiivisuuteen, niin ainakin ne henkilöt, jotka minulle ovat esittäneet, että pitäisi tehdä tällainen lakialoite, ovat nimenomaan painottaneet sitä, että äänestysaktiivisuus tätä kautta lisääntyisi. Se on kai kaikille poliitikoille tärkeätä, että äänestäjiä vielä tulisi lisää tulevissa vaaleissa.

On aivan totta, mitä ed. S-L. Anttila sanoi, että kansalaiset ja me itse olemme väsyneitä myös tähän jatkuvaan äänestysrulljanssin järjestämiseen: vaalikampanjan järjestämiseen, rahoituksen järjestämiseen ja kiertueiden määrän järjestämiseen, jolla pumpataan kansasta ulos se, kuka äänestää ketäkin missäkin tilanteessa.

Jotenkin selkeämpi ja radikaalimpi ratkaisu on minusta aina parempi. Tämä käytäntö on osoittautunut erittäin hyväksi, sillä mm. viimeksi kun Bill Clinton valittiin presidentiksi, samassa yhteydessä äänestettiin kymmenistä eri asioista ja paikalliset asukkaat ovat olleet äärettömän tyytyväisiä. (Ed. Kekkonen: Mikä on USA:ssa äänestysprosentti?) Tällä tavalla voitaisiin myös Suomessa toimia, niin kuin hyvin monissa Pohjoismaissa.

Ed. Koskinen: Arvoisa puhemies! Ed. Kekkonen huuteleekin asiallista kysymystä ed.

Rädylle, minkälainen äänestysprosentti Yhdysvalloissa sitten on. Siellähän on yleisesti jääty alle 50 prosentin, ja mitä alhaisemman tason valinnasta on kysymys, sitä pienemmäksi se on jäänyt. Suurin prosentti on juuri presidentin vaalin kohdalla ja sen lipun rastimisessa.

Ed. Aittoniemen puheenvuoron takia pyysin lähinnä puheenvuoron. Hän esitti varteenotettavia näkökohtia. Olisi todella huolestuttavaa, jos esimerkiksi ne harhaanjohdetut pirkanmaalaiset äänestäjät, jotka ed. Aittoniemeä eduskuntavaaleissa äänestivät, olisivat samalla tulleet valinneiksi SMP:läisiä kunnanvaltuutettuja kaikissa alueen kunnissa. Se olisi aiheuttanut arvaamattomia ikäviä seuraamuksia alueen asukkaille.

Juridisesta rajoittuneisuudestani johtuen kiinnitin lakialoitteessa huomiota siihen, että ei näin yksinkertaisesti kävisi tuo ratkaisu. Nythän esimerkiksi Ruotsissa, missä kunnalliset ja valtiolliset vaalit ovat yhtäaikaista, on järjestetty niin, että jos eduskunta joudutaan hajottamaan, uusi valitaan vain jäljellä olevaksi kaudeksi. Vastaava muutos olisi myös Suomen valtiopäiväjärjestykseen edellytettävä, jos siirryttäisiin yhdenaikaisiin vaaleihin. Olisi aika järjetöntä, että myös kunnallisvaltuustot hajotettaisiin samalla kun eduskunta ja toimintakaudet muuttuisivat riippuvaisiksi siitä, miten eduskunnan suhteen menetellään. Jos tällaiseen järjestelmään siirryttäisiin vastoin kaikkia oletuksia, olisi myös tarkistettava eduskuntaa koskevia määräyksiä siten, että jos eduskunta hajotettaisiin, uuden toimikausi jatkuisi vain seuraaviin normaaliaikaisiin vaaleihin saakka.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Olen sitä mieltä, että jos meillä oltaisiin vähän vanhanaikaisia tänäkin päivänä, niin meillä Suomessa asiat olisivat hiukan paremmin kuin ovat. Meidän suuntauksemme on kovin nykyaikaista ja muutosta hakevaa, ja me emme siihen sopeudu. Meidän jalkamme alkavat sotkeutua ja yhteiskunnalle käy huonosti.

Ed. S-L. Anttilalle totean, että sellainen ehdotus, jossa sama henkilö ei voi olla kunnanvaltuutettu ja kansanedustaja, olisi aivan hyvä, koska olen sataprosenttisen varma, että jos kansanedustaja tekee täysillä panoksilla kansanedustajan työtä, ei hän pysty tekemään täysillä panoksilla kunnanvaltuuston työtä ja kunnallispoliittista työtä. Tämä on ongelma. Kumpikin jää vähän toispuoliseksi, ja usein eduskuntatyö sitten tahtoo jäädä.

Mitä tulee Pohjois-Hämeeseen, niin juuri välttääkseni kauhistuttavan poliittisen vääristymän jäin pois kunnallisvaaleista, koska katson, että parempi on niin. Mutta sama ongelma tulee olemaan vuoden 1995 eduskuntavaaleissa. Vääristymä tulee olemaan Pohjois-Hämeessä silloin, mutta todennäköisesti se ei ole mahdollista, koska minut on valittu jo vuonna 94 presidentiksi.

Ed. V ä h ä n ä k k i: Arvoisa puhemies! Kun ed. Aittoniemi ihmetteli, että ed. Lea Mäkipää on allekirjoittanut tämän populistisen aloitteen, minä puolestani ihmettelen, että ed. Paavo Nikula on sinne pannut nimensä, koska hän on eräissä valiokunnissa, muistan, mukana, joissa tästä aiheesta nimenomaan keskusteltiin. Hänelä pitäisi olla tiedot siitä, mihin järjettömyyksiin tällainen esitys voi viedä.

Ed. S-L. Anttila äsken vähän eli myötä tämän lakiehdotuksen kanssa. Olisin mielenkiinnolla katsonut viime syksyn kunnallisvaalien yhteydessä, mikä olisi ollut hänen edustamansa puolueen kohtalo, tämän talon porukkaa jos olisi valittu samanaikaisesti. Kyllä asia on, mihin ed. Aittoniemi viittasi, että kunnallisvaaleissa on kyläkohtaisia, kunnanosakohtaisia tierumpuym. erittäin tärkeitä ja ihmisläheisiä asioita, mutta eduskuntavaaleissa valitaan isänmaan asioiden hoitajia.

Pienenä puutteena kokisin myös tässä aloitteessa, miksi ei myös kirkollisvaaleja ja presidentinvaaleja ajateltu samalle päivälle.

Ed. Liikkanen: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vähänäkille toteaisin, että ei näitä järjestelmiä pidä rakentaa sille, miten joku puolue menestyy, vaan meidän pitää yksinkertaisesti katsella, mikä on Suomelle ja suomalaisille hyvä.

Kyllähän ed. S-L. Anttilan puheenvuoroon täytyy yhtyä siinä mielessä, että jos ajatellaan nykytilannetta, jossa käydään presidentinvaalia, aloitetaan kohta eduskuntavaalit, niin ei tämä ole kyllä ihan oikeata menoa. Todella häiritään tällaisilla vaalikampanjoilla maan asioiden hoitamista.

Minun käsitykseni on se, että yhä enemmän tässä maassa lähdetään pois siitä, että perinteisesti äänestetään puolueita, olkoon kysymyksessä eduskuntavaalit tai kunnallisvaalit. Yhä enemmän tulevaisuudessa on varmaa, että äänestäjät äänestävät enemmän ihmistä kuin joltain puoluetta. Se on minusta ihan oikein. Jos

on päteviä ihmisiä, niin heitä nimenomaan pitäisi äänestää. Eli tämä on aloite, jota kannattaa minusta harkita.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Normaalioloissa vaalityö, on sitten kysymys presidentinvaaleista tai mistä hyvänsä, ei ole häirinnyt politiikan tekoa ja yhteiskunnan ja isänmaan asioiden hoitamista. Tällä hetkellä kysymys on vähän toisenlainen, kun yhteiskunnan asiat ovat niin huonossa kunnossa nykyisen hallituksen, keskustan ja kokoomuksen, ajamina, että se ei siedä minkäänlaista häiriötekijää yhteiskunnallisessa toiminnassa. Tämä kiistämättä jossain määrin tulee vaikeuttamaan asioita. Ministereiden erityisesti tulisi pysyä työpaikoillaan eikä olla polkupyöriä myymässä, vaikka vähän eri päivänäkin kuin on ilmoitettu, vaan hoidella hommiaan. Kyllä tämä vaikuttaa. Näkisinkin, että esimerkiksi ministerin pitäisi vaalikampanjan ajaksi luopua ministerin tehtävistään. Kumpaakin ei voi samanaikaisesti tehdä.

Lähtisin myöskin siitä, että kansanedustaja, joka on presidentinvaalissa ehdokkaana — mahdollisesti nyt näitä on aika vähän eikä tällä hetkellä tietysti ketään — luopuisi kansanedustajan tehtävistään siksi ajaksi, koska se vie varmasti aika tarkkaan ajan. Lainsäädäntö ei toki sitä mahdollista tällä hetkellä, mutta lakia voidaan aina muuttaa. Häiriötekijät tietysti voidaan tällä tavalla poistaa.

Ed. Kekkonen: Arvoisa puhemies! Keskustelun sävy on muuttunut lievästi kummalliseksi. On aika omalaatuista, että vaaleilla valitut kansanedustajat parlamenttirakennuksessa paheksuvat vaaleja. Se on minusta sellainen älyn kuperkeikka, johon tokko missään muualla kytetään kuin tässä salissa. Yleisesti ottaen, jos aletaan ajatella sillä tavalla, että vaalit ovat demokraattisen menon este, minusta ollaan hyvin liukkaalla tiellä kohti sellaista järjestelmää, joka on jotain aivan muuta kuin demokratia.

Mitä tulee ed. Liikkasen puheenvuoron siihen perusteluosaan, jossa todettiin, että ihmiset äänestävät mieluummin yksilöitä kuin puolueita, niin ensinnäkään en ole varma, onko näin, mutta jos on, niin en ymmärrä, mitä tekemistä sillä tämän lakimuutoksen kanssa on, en todellaakaan.

Ed. S-L. Anttila: Arvoisa puhemies! Ed. Kekkoselle on pakko muistuttaa siitä, mitä vaa-

lit merkitsevät käytännön toiminnalle. Te sosiaalidemokraatit olitte viime vaalikauden lopussa sinipunahallituksessa. Vaikka oli jo selvästi 90 syksyllä nähtävissä, mihin ollaan menossa, teiltä ei riittänyt siviilirohkeutta vaalien takia tehdä silloin oikeita päätöksiä. Eli puheet siitä, etteivät vaalit vaikuta, minusta eivät ole rehellinen totuus vaan siinä pyritään kiertelemään.

Ed. Kekkonen, sitten kysymys siitä, ketä ihmiset jatkossa äänestävät, puolueita vai ehdokkaita. Kuulun ed. Liikkasen tavoin siihen koulukuntaan, joka ajattelee niin, että entistä enemmän poliittisessa toiminnassa tulevat korostumaan henkilöt, ja se on ihan terve suunta. Puoluehan on vain väline, joka antaa meille mahdollisuuden hoitaa yhteisiä asioita ja olla ehdokkaana.

Ed. Rätty: Arvoisa puhemies! Toteaisin ed. Kekkoselle, että nimenomaan kansanedustajien tulee kritisoida ja hyvin kovalla suurenuslasilla kritisoida sitä järjestelmää, sitä menettelyä, miten tähän saakka on toimittu, koska tänä päivänä puhutaan säästöistä. Jos kansanedustajien taholta tulee lakialoite, jolla säästetään yhteiskunnallisia, yhteisiä veromarkkoja, niin sen pitäisi olla positiivinen signaali hallitukseen päin.

Toteaisin myös koko tästä järjestelmästä, joka tässä talossa toimii, että on osoittautunut, kuten varsin hyvin kansa tietää seuratessaan tämän talon toimintaa, että olisi paljon kirveellä töitä.

Lopettaisin Gogolin sanoihin, jotka ovat mielestäni hyvin sopivia kaikille edustajille: ”Ei ole peilin vika, jos naama on vino.”

Ed. Kekkonen: Arvoisa puhemies! Minä aloittaisin Jerzy Lecin sanoilla, joka sanoo, että ”monta asiaa olisin ymmärtänyt, ellei niitä olisi minulle selitetty.”

Mitä tulee ed. S-L. Anttilan muisteluihin sinipunasta ja sen loppuvaiheen vastuuttomuudesta, niin minä muistelen taas niin päin, että nimenomaan sosiaalidemokraatit varoittelivat hulvattomasta menosta silloin, kun ed. Anttila esitti henkilökohtaisina raha-asia-aloitteinaan vuoden 91 budjettiin 10 miljoonaa markkaa lisää. Että se siitä todellisuuden tiedostamisesta tuolloin!

Ed. Renko: Arvoisa puhemies! Siitä, vaikuttavatko vaalit edustakuntatyöhön vai eivät tai miten ne häiritsevästi voisivat vaikuttaa.

Nythän tilastollisesti ihan selvästi, ed. Kekkonen, ovat haettavissa vaalibudjetit, olipa minkä väriset hallitukset tahansa. Nimenomaan mainittakoon Sorsan viimeinen hallitus tehdessään vuoden 87 budjetin — kyllä tiedän, ketkä olivat Sorsan hallituksessa, puhujan puolue myös. Silloin olisi jo pitänyt jotakin tehdä. Samoin Kullberg puhui 80-luvun lopulla kulutusjuhlien lopettamisesta ja kaavioi näkemyksiään, mihin ollaan menossa talouspuolella, mutta mikään ei vaikuttanut, kun oli Holkerin ja Liikasen hallitus.

Kyllä tässä suhteessa kaiken kaikkiaan lyhyttempoisuuden ja kansalaisten hämäämisen tie on kuljettu loppuun. Ihmiset vieraantuvat niin poliitikoista kuin myös ay-pomoistaan, ellei tähän saada jonkinlaista jouhevuutta ja rehellisyyttä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

11) Ed. O. Ojalan ym. lakialoite n:o 11 laiksi työttömyysturvain 14 §:n kumoamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

12) Ed. Jurvan ym. lakialoite n:o 13 laiksi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Jurva: Arvoisa puhemies! Nykyinen laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta perustuu yhteishuoltoon, jolloin vanhempien välillä tulee olla edes jonkin asteinen yhteisymmärrys ja kommunikointimahdollisuus. Lastensuojeluviranomaiset lähtevät nykyään lähes poikkeuksetta siitä, että yhteishuolto on lapsen kannalta paras mahdollinen ratkaisu. Vanhempia painotetaan tähän päätökseen joskus jopa huostaanoton uhall. Riitatapauksissa sosiaaliviranomaiset ovat suosittelleet yhteishuoltoa sellaisissakin tapauksissa, joissa sille ei ole käytännön edelly-

tyksiä. Tuomioistuimien on puolestaan noudattanut lausuntoa päättäen vastoin toisen tai jopa molempien vanhempien tahtoa pakollisesta yhteishuollosta. Kun vanhempien välillä ei ole ollut edellytyksiä sopimukselle, vaarantaa tuomioistuinten noudattama linja useissa tapauksissa lapsen tasapainoisen kehityksen.

Nykyisen lain hengestä poiketen tulisi lapsen hyvinvoinnin arvioinnin perustua lastenpsykiatrian ja perheterapeuttiseen asiantuntemukseen. Laki tulisi muuttaa niin, etteivät vanhemmat voisi painostuksesta sopia eikä tuomioistuin määrätä yhteishuoltoa, jos jompikumpi vanhemmista sitä vastustaa.

Voimassa oleva laki on laadittu tapaamisoikeusmääräyksineen turvaamaan lapselle tapaamisoikeuden siihen vanhempaan, jonka luona hän ei asu. Tapaaminen on laissa yksiselitteisesti määritetty lapsen oikeudeksi, josta tulisi seurata lapselle mahdollisuus myös kieltäytyä joko kertaluonteisesti tai toistaiseksi tapaamisesta. Täytännönpäätöksen soveltamisesta johtuen lapsi ei voi kuitenkaan kieltäytyä tapaavan vanhemman tapaamisesta halutessaan eikä hän voi myöskään vaatia tapaamista, mikäli tapaava vanhempi ei siihen suostu.

Sovittelijan tehtäväksi on määrätty vain saada lapsi vakituisesti huostassaan pitävä vanhempi suostumaan vapaaehtoisesti täyttämään tapaamisoikeus. Tästä seuraa se virhepäätelmä, että mikäli lapsi ei halua tavata toista vanhempansa, syy on lasta luonaan pitävän vanhemman. Usein tätä vanhempaa syytetään niskuroinnista ja lapsen manipuloinnista ja hänelle määrätään uhkasakko. Se puolestaan määrätään tapaajan ilmoituksen perusteella. Mutta toisaalta laki ei mahdollista tapaajan velvoittamista tapaamisiin. Sakon voi siis saada toisen tapaamishaluttomuuden takia.

Laissa ei myöskään ole lapselle mahdollisuutta kieltäytyä tapaamisesta esimerkiksi lapsen tai toiseen vanhempaan kohdistetun loukkaavan käytöksen kuten esimerkiksi tapaamatta jättämisen takia. Lapsen oikeus kieltäytyä alkaa vasta hänen täytettyään 12 vuotta.

Uhkasakko ei myöskään toimi toisin päin, eli tapaamisen laiminlyönnistä ei voi rangaista.

Lapsen ehdottomaan etuun nojautuva tapaamisoikeus voi vaarantaa myös lapsen hyvinvoinnin silloin, kun tuhansien markkojen suuruisia sakkoja peritään pienituloiselta yksinhuoltajalta. Näin silloinkin, kun tapaamisoikeuden laiminlyönti on johtunut lapsen omasta tahdosta.

Muutoksen saaminen oikeudelta tapaamisoikeutta koskevaan päätökseen on mahdotonta, ellei edellisestä päätöksenteosta ole kulunut kahutta vuotta. Tässä ajassa ehtivät ihmisen olosuhteet ja käyttäytyminen kuitenkin muuttua täysin esimerkiksi alkoholin väärinkäytösten takia. Asiantilaan tulisi saada muutos niin, että huolto- ja tapaamisoikeuden riitautuessa sopimus neuvoteltaisiin uudelleen. Se vahvistutettaisiin lastensuojeluviranomaisilla ja tarvittaessa pyydetäisiin lausunto lastenpsykiatriltä tai perhetherapeutilta.

Voimassa oleva laki edellyttää, että huollosta tai tapaamisesta päätettäessä on lapsen mielipide selvitettävä. Mielipiteen kirjaaminen on kuitenkin puutteellista. Laissa useissa kohdin oleva ilmaisu "lapsen etu" on tulkinnanvarainen, ja sitä käytetään jopa lapsen tai hänen vanhempiansa oikeusturvaa loukkaavien päätösten perusteluina. Kyseinen ilmaisu tulisi muuttaa ja tilalle ottaa esimerkiksi ilmaisu "lapsen hyvinvointi" sekä määritellä se mahdollisimman selkeästi niin, että hyvinvointi sisältää lapselle turvalliset ja vakiintuneet olosuhteet ja henkisen hyvinvoinnin.

Arvoisa puhemies! Toivon, että lakivaliokunta ottaa asian mahdollisimman nopeasti käsitteilyyn, koska presidentin kanslia varmasti ruuhkautuu armonanomushakemuksista, joita pääasiassa äidit ovat sinne lähettäneet ja joissa tapauksissa presidentti onkin tätä oikeutta käyttänyt mielestäni oikein.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ed. Jurvan tekemä lakialoite koskee hyvin herkkää ja hyvin ongelmallista aluetta, siis lapsen tapaamisoikeutta. Siinä vanhemmat ovat vahvoilla, lapsi siinä välissä katsomassa vuoroin kumpaankin suuntaan. Juuri tässä vaiheessa epäonnistuminen antaa lapsen tulevaisuudelle hyvin heikot pohjat.

Tästä asiasta on hyvin paljon puhuttu ja hyvin paljon minuunkin oltu yhteydessä. Tiedän, että jokainen selittää asiaa omalla tavallaan ja omasta puolestaan oman näkemyksensä pohjalta, mutta ongelmia näissä on, inhimillisiä ongelmia, hyvin paljon. Olisi hyvin tärkeää, että tämä ed. Jurvan lakialoite nyt joka tapauksessa antaisi jonkinlaisen impulssin. Meidän tiedämme, kuinka herkästi ja yleisesti nämä lakialoitteet jäävät kellastumaan tuonne paperipinon pohjalle. Mutta se antaisi kuitenkin sysäyksen siihen, että tähän asiaan paneuduttaisiin tämän lakialoitteen pohjalta ja hyvin

runsaasti kuultaisiin erilaisia asiantuntijoita ajan kanssa, jotta tähän ongelmalliseen kysymykseen saataisiin sellainen lähtökohta, että tässä voitaisiin tulevaisuudessa edetä sillä tavalla, että tämä ongelmallinen kysymys saataisiin edes jollakin tavalla korjattua.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

13) Ed. Rinteen lakialoite n:o 12 laiksi edustajapalkkiosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 14) ja 15) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Tässä on peräkkäin kolme hyvin populistista esitystä. En tarkoita, että esittäjät sellaisenaan ovat populistieja. (Vasemmalta: Entä puhuja?) — Populisti on minusta hyvin kaukana, koska olen mustavalkoinen realisti.

Tämä ed. Rinteen aloite on ollut keskustelun aiheena täällä varsin monta kertaa ja tarkoittaa sitä, ovatko valtioneuvoston jäseniksi valitut henkilöt velvolliset luopumaan edustajapalkkiostaan siltä ajalta, kun he ovat valtioneuvoston jäseniä. On myös tuotu esille sellainen ajatus, joka on kansainvälisesti kai hyvin paljon käytössä, eli valtioneuvoston jäsen eroaisi eduskunnan jäsenyydestä, kun hänet on valtioneuvoston jäseneksi nimitetty.

Tämä systeemi olisi tietysti toisaalta hyvä, mutta siihen liittyy eräitä ongelmia. Eräs on se, että jos valtioneuvoston jäsen eroaa eduskunnan jäsenyydestä, hänen tilalleen tulee varamies. Vaaliliittotapauksissa tämä varamies saattaa edustaa vallan toista poliittista ryhmittymää kuin kyseinen ministeri. Jos esimerkiksi minä tulisin ministeriksi, mikä on hyvin epätoimennäköistä tietyistä syistä, (Ed. Kekkonen: Älkää luovuttako!) niin nyt tilanne olisi se, että minun tilalleni tässä tapauksessa eduskuntaa tulisi liberaalien edustaja. Se olisi suureksi onneksi ed. Ukkolalle, joka saisi toisen viehät-

tävän naisen viereensä istumaan, tämän ”ed. Sällylän”.

Tämä olisi toisaalta hyvä ajatus, mutta tässä ovat nämä ongelmat. Toisaalta sanoisin, että valtioneuvoston jäsenen osallistuminen eduskunnan työhön sillä tavalla, että hän istuu täällä edustajana muiden joukossa, saattaa olla hyvinkin hedelmällistä. Minä näkisin, että jos heidät erotetaan tietyllä tavalla käytännössä palkkiosta luopumisen kautta tämän eduskunnan toiminnasta, he käyvät vain aitiiossa. Silloin ero eduskunnan ja toisaalta valtioneuvoston jäsenen kesken saattaa muodostua varsin hedelmättömäksi tämän toiminnan osalta.

Mutta jotta tämä asia ei tulisi oikein paljon sekavammaksi, en puutu tähän asiaan, koska ed. Rinteenhän olisi toki pitänyt ensimmäisenä tätä esitteläkin täällä.

Rouva puhemies! Heti kärkeensä ehdotan tältä osin, että tämä ed. Rinteen tekemä aloite jätettäisiin pöydälle eduskunnan ensimmäiseen pääsiäisen jälkeen pidettävään istuntoon. Nyt en ihan tarkkaan muista, mikä päivä se on. (Ed. Stenius-Kaukonen: Keskiviikkona!) — Keskiviikkona ed. Stenius-Kaukonen tuolta huomautti. Asiasta voitaisiin keskustella muulloinkin kuin silloin, kun ollaan pääsiäislomalla lähdössä.

Toinen ja oikein peripopulistinen on tämä ed. Kääriäisen tekemä ehdotus. Ed. Kääriäinen on leikitellyt eduskunnassa kansanedustajan palkkakäytöksillä jo pidempäänkin. Ei ole aikaa kuin muutama kuukausi, kun oltiin yhdessä kabinetissa, missä hän vaati nimiä sellaisen paperin alle, jossa kansanedustajaa selvoitetaan luopumaan niistä vähäisistä korvauksista, mitä saa, kun keskeyttää lomansa ja tulee valiokuntaistuntoon. Ne ovat markkamääräisesti ääretömän pieniä asioita. Sellaisenaan minä pidin sitä asiaa niin pahana populismina, että vaikka sain siitä siipeeni, minä en sitä allekirjoittanut.

Täällä eduskunnassa on se tapana, että täällä tehdään populistisesti jokaisen eduskunnan aikana jatkuvasti ehdotuksia kansanedustajien palkkauksen alenemisesta. Siitä huolimatta kyseinenkin edustaja iltarukouksessaan kontillaan rukoilee, ettei tämä vain menisi lävitse, mutta hän haluaa populistisen hyödyn tästä ja vain harva uskaltaa sanoa vastaan. Minä uskallan. Minä en leikittelen palkkoillani ja sillä siisti. Minä olen tullut tähän eduskuntaan ja tehnyt täällä rajusti työtä ja katson, että se palkka, mikä minulla on, on riittävä, mutta siinä ei ole kovin paljon nipistämistä.

Tuntipalkka-asia valiokuntaistunnoista, mitä ed. Kääriäinen aikanaan ajoi, on hautautunut valiokuntaan, onneksi, ja varmaan ed. Kääriäisenkin toivon mukaisesti. Toivottavasti se ei koskaan tulekaan esille, koska tulevaisuudessa tämä eduskunta tulee olemaan kaiken aikaa töissä. Meillä ei ole lomaa enää ollenkaan. Muutama markka tunnilta sitten voi tulla siitä valiokuntaistunnosta.

Mitä tulee tähän lomarajahjärjestelmään, en lähtenyt eikä ryhmä lähtenyt tämän asian taakse lainkaan. Minä hyväksyn periaatteessa sen, että me luovumme lomarahoista, ehdottomasti. Meillä on varaa luopua niistä.

Minä kuitenkin kannan huolta, niin kuin eilen valtioneuvoston kyselytunnillakin totesin, yhteiskunnan järjestelmien murenemisesta. Meillä vuodesta 18, kun lähdettiin taas taivaltelemaan eteenpäin, luotiin työmarkkinajärjestelmät, joissa työehdoista ja palkoista on sovittu yleensä työmarkkinajärjestöjen välisissä keskitetyissä neuvotteluissa ja valtiovalta on ollut niissä mukana edesauttamassa kulloinkin mahdollisuuksiensa ja tarpeen mukaisesti. On kiistämättä selvää, että tämä työmarkkinajärjestö tai ammattiyhdistysliike on raa'asti vetänyt sopivassa tilaisuudessa ja työvoimapulan vallitessa 80-luvun loppupuolellakin kotiin, aiheuttanut palkkaliukumia, joista me kärsimme tänä päivänä. Siitä ei päästä mihinkään. Siitä huolimatta tätä järjestelmää ei pitäisi lähteä romuttamaan.

Nythän meillä tilanne on se, että esimerkiksi lomarahan osalta eri työpaikoilla ja eri kunnissa on monenlaista: Jossain työntekijät luopuvat 25 prosentista lomarahaa, toiset 50:stä, toiset kokonaisuudessaan, ja sitten jakaudutaan kunnissa vielä sillä tavalla, että akavalaiset ei luovu ja muut järjestöt taas luopuvat. Järjestelmä on täysin sekaisin. Kuitenkin aikanaan työmarkkinajärjestöt ovat keskenään valtion avustuksella sopineet tästäkin järjestelmästä, joka on jäänyt pysyvästi suomalaiseen työelämään.

Nyt jos tämä ja — niin kuin hallituksen tarkoituksena näyttää olevan — kaikki muutkin järjestelmät Suomessa kaadetaan työmarkkinapuolelta, mennään sellaiseen tilanteeseen, että jokaisesta asiasta sovitaan jokaisessa työmaakopissa erikseen ja Suomessa ei kukaan tiedä, mikä on kunkin työaikajärjestelmän ja palkkajärjestelmän ja niihin liittyvien järjestelmien sisältö.

Tämäkin vielä saattaisi mennä, mutta entäs sitten Niskavuori? Ehkä muutaman vuoden pe-

rästä Suomi palaa tästä kaaoksesta järjestäytyneeseen taloudelliseen hyvinvointiin ja on itsensänselvää, että näitä järjestelmiä ryhdytään luomaan uudelleen, palauttamaan lomarahaa, ehkä kekkospäiviä - toivottavasti ei niitä lainkaan, niin hyvä mies kuin Kekkonen on, nykyinen ja entinenkin. Nämä kekkospäivät ovat tietysti aivan järjetön asia, mutta se siitä. Kun tätä systeemiä aletaan luoda, sitä luodaan jälleen 10—20 vuoden aikana, niin kuin lähdettiin vuoden 18 jälkeen liikkeelle. Luodaan jälleen työntekijöiden etuja palveleva järjestelmä, ja se tapahtuu lakkojen, työnteisausten, häiriöitten kautta. Kun meidän juuri tulevina vuosina pitäisi taas saattaa yhteiskunnan talous kuntoon, sen esteenä on se, että järjestelmää luodaan uudelleen lakkojen ja työmarkkinahäiriöiden kautta.

Sen takia meidän ei pitäisi järjestelmää romuttaa, vaan pitäisi lähteä keskitetysti siitä, että Suomessa päätetään lomarahasta luopumisesta ja pyritään työmarkkinajärjestöjen kanssa lomarahasta luopumiseen sillä tavalla, että ne, jotka saavat vähäisempää palkkaa, eivät luovu siitä lainkaan ja progressiivisesti edetään sillä tavalla, että kansanedustaja menettää lomarahansa. Olen valmis siihen. Ed. Kääriäisen systeemien perusteella ja hänen vaalimainoksiansa maksamiseksi en luovu vapaaehtoisesti siitä rahasta, mikä minulle lomarahana tulee, mutta kyllä kun järjestelmällisesti koko valtakuntaa koskien sovitaan, että näin me teemme, luovun. Se ei kuitenkaan vaikuta mitään Viinasen kassiin, jonka pohja on täysin revennyt. Sinne saadaan hakata kuinka paljon hyvänsä. Sinne on hakattu jo vajaan kahden vuoden aikana 170 miljardia velkarahaa. Sitä aukkoa eivät tuki meidän lomarahamme. Se on aivan selvä asia. Mutta olen valmis siihen. Tehdään vain sillä tavalla, mutta muistetaan, että ei revitä tätä järjestelmää rikki. Minä en ole ammattiyhdistysaktiivi, mutta jos me revimme suomalaisen järjestelmän rikki, niin sen takaisin tuominen on kipujen ja tuskien takana. (Ed. Kekkonen: Hyvä, Suti!)

Sen takia minä en tällaisia ed. Kääriäisen ehdotuksia hyväksy ollenkaan enkä yleensääkään sitä, että täällä aina tapellaan palkoista. Alennetaan niitä sitten kerralla puolella ja lakataan rähisemästä täällä salissa joka ainoiden valtiopäivien aikana. Tämä tuosta ed. Kääriäisen ehdotuksesta ja tulen senkin, rouva puhemies, kun sen kohdalle tullaan, pyytämään pöydälle, niin että puhutaan päivänvalon aikana näistä

asioista ja niin, että ed. Kääriäinenkin on täällä paikalla. Hän on ilmeisesti jossakin hallintoneuvoston kokouksessa, josta hän kuulemma saa 80 000—90 000 markkaa vuodessa palkkioita. Luopukoon niistä palkkioista sinne Viinasen pussiin, niin silloin ollaan samalla linjalla.

Ed. Kääriäinen on fiksua kaveri, ja pidän hänestä ihmisenä kaikin puolin, mutta politiikassa puhutaan tällä tavalla. Antakoon hän tulla sitten takaisin minulle vuorollaan ja omapa syynsä, kun ei ole täällä paikalla.

Mitä tulee ed. Stenius-Kaukosen ehdotukseen, että tulee progressiivinen tulovero tietysti, 10 000 markan, kuukausitulosta ylöspäin. Sekin, jos säilytetään sellaisenaan järjestelmä, on armottoman populistinen. Se ed. Stenius-Kaukoselle suotakoon. Hän tekee kovasti täällä työtä pienen ja köyhän ihmisen puolesta, ja minä mielelläni annan sen populistisen edun tässä asiassa, koska se perustuu järkevälle pohjalle. Sekään, ed. Stenius-Kaukonen, ei riitä mihinkään Viinasen loputtomassa kassissa niiden 170 miljardin markan ohella, mutta se on oikean suuntainen. Eli siis säilytetään järjestelmä ja verotetaan progressiivisesti niitä, jotka tänä päivänä tienaaavat enemmän. Sekään ei auta Suomea, koska se vie koko ajan meitä alaspäin. Se laskee ostovoimaa. Ostovoiman laskun kautta se saa aikaan sen, että yritykset ja kotimarkkinateollisuus eivät voi tuottaa, koska tuotteet eivät mene kaupaksi, kun ostovoima laskee koko ajan. Ne eivät voi tarjota työtä ja ostovoimaa. Tämä maaginen ympyrä kiertää koko ajan.

Mutta jos haluamme jotakin hullua tehdä, ed. Stenius-Kaukonen, niin teidän ehdotuksenne on täsmälleen sitä, mitä meilläkin SMP:n eduskuntaryhmässä on nähty tärkeäksi, ja me olemme ottaneet tiukan kannan tähän asiaan. Järjestelmä pitää säilyttää, ja silloin on mentävä siihen, jos valtiolle meiltä rahoja otetaan, että pannaan tämä progressiivinen vero, jossa sitten kansanedustajaakin rokotetaan. Minä en tiedä, mitä te huutelette, ed. Stenius-Kaukonen, siihen väliin, koska minulla kaikuu kovasti korvista, kun minä puhun kovalla äänellä, mutta ette te ole ilmeisesti vihainen, koska te hymyilette.

Minä haluan todeta tältä osin, vaikka ehdotus on populistinen, että senkin täytyy tulla keskitetyksi sillä tavalla, että esimerkiksi hallitus pyrkii sopimaan tämän tyyppisestä systeemistä työmarkkinajärjestöjen kanssa ja tämä esitys tulee hallituksen taholta. Me emme ed. Stenius-Kau-

kosen ehdotusta todennäköisesti tule täällä hyväksymään. Sille käy niin kuin kaikille muillekin. Eräänä päivänä, kun ed. Stenius-Kaukonen menee valiokuntaan, niin sieltä pinkan alta kellaunut paperi huutelee ed. Stenius-Kaukosen perään hyvin huonovointisena, koska se on siellä vuosien saatossa kellastunut. Mutta jos tämä asia saadaan tulemaan virallisia teitä, se voisi olla aivan hyvä.

Ed. Sirkka-Liisa Anttila on valmis pomppaamaan pystyyn vastauspuheenvuoroa varten. (Ed. S.-L. Anttila: Aivan!) No, kyllä minä olen tässä lopettelemassa, niin että se olisi ihan paikallaan. Ei tässä sen kummempaa. Minä jätän lähteissäni vielä uudet puheenvuoropyynnöt, että saan nämä muutkin asiat aikanaan pöydälle, kun muut ovat puhuneet. Puhutaan näistä asioista päivänvalossa. Minkä takia me yöllä pidämme puheita, kun määmiä pitäisi mennä syömään? Näin on asiat, rouva puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies: Kun asiaa ei ole voitu yksimielisesti lähettää valiokuntaan, asia on jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia ilmaisemaan mielipiteensä pöydällepanon ajankohdasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päätyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Aittoniemi ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Aittoniemen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

14) Ed. Kääriäisen ym. lakialoite n:o 14 laiksi väliaikaisesta poikkeuksesta edustajanpalkkiosta annettuun lakiin

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Kuten mainitsin, tämä asia ei kestä päivänvaloa

ollenkaan. Kuitenkin, vaikka se pitäisi yöllä käsitellä, laitetaan nyt sitten päivänvalossa se käsiteltäväksi. Ehdotan, että asia pannaan pöydälle pääsiäisen jälkeiseen ensimmäiseen istuntoon, joka pidetään keskiviikkona pääsiäisen jälkeen.

Ensimmäinen varapuhemies: Kun asiaa ei ole voitu yksimielisesti lähettää valiokuntaan, asia on jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia ilmaisemaan kantansa pöydällepanon ajankohtaan.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päätyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Aittoniemi ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Aittoniemen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

15) Ed. Stenius-Kaukosen ym. lakialoite n:o 16 laiksi vuodelta 1993 kannettavasta lisätuloverosta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Teen saman ehdotuksen, että asia pantaisiin pöydälle ensimmäiseen pääsiäisen jälkeen pidettävään istuntoon, joka on pääsiäisen jälkeisenä keskiviikkona.

Ensimmäinen varapuhemies: Kun tätäkään asiaa ei ole voitu yksimielisesti lähettää valiokuntaan, asia on jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia ilmaisemaan kantansa pöydällepanon ajankohtaan.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päätyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Aittoniemi ehdottanut, että

asia pantaisiin pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Aittoniemen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon:

16) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 8 (HE 18)

17) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1 (HE 13)

18) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2 (HE 211/1992 vp)

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 14 päivänä huhtikuuta kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 14.51.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen